

Internationaal Waterwild Onderzoek 1963

Door Dr. M. F. Mörzer Bruijns

(Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het
Natuurbehoud - R.I.V.O.N.)

Op 6 en 7 juni 1963 werd de jaarlijkse vergadering gehouden van het International Wildfowl Research Bureau in het British Museum of Natural History te Londen.

Alle punten die voor het organiseren en vooral voor het coördineren van waterwild-onderzoek van eendachtigen en steltlopers van belang zijn, werden op deze vergadering besproken. Aangezien aan het onderzoek van eendachtigen en steltlopers in Nederland veel aandacht wordt besteed, zowel door het I.T.B.O.N. te Arnhem, door het R.I.V.O.N. te Bilthoven en door vele vogelwerkgroepen, vogelwachters en andere belangstellenden, wordt hierbij een overzicht gegeven van hetgeen te Londen besproken werd.

De vergadering werd geleid door Dr. L. Hoffmann, directeur van het Station Biologique de la Tour du Valat (par le Sambuc — B. d. Rhône) in de Camargue, terwijl verder aanwezig waren de secretarissen Miss Ph. Barclay Smith (Gr. Brittannië) en de heer Edmond Blanc (Frankrijk) en bestuursleden uit Gr. Brittannië, Frankrijk en Nederland.

Een van de eerste punten, die ter sprake kwamen was de wetgeving betreffende de jacht en de bescherming van het waterwild in de verschillende landen. Er bestaat daarover reeds vrij veel documentatie, maar deze is op tal van punten nog onvolledig. Om over een vollediger informatie te beschikken is door het I.W.R.B. een enquêteformu-

lier ontworpen, dat aan alle landen, waarmede het bureau relaties heeft (ongeveer 50) wordt toegezonden. Dit formulier bevat vragen over opening en sluiting van de jacht, over beschermde soorten, over jachtaktes en vergunningen, afschotquota, wettelijke geoorloofde jachtmethoden en jachttijden, over de handel in wild, over de wetgeving, het onderzoek en de voorlichting.

Een apart enquêteformulier is gewijd aan waterwildreservaten. Het is reeds meer dan eens mogelijk gebleken met succes suggesties te doen ter verbetering van bepaalde omstandigheden in een land op grond van bestaande toestanden elders. Daarvoor zullen de door de enquête verkregen gegevens voornamelijk worden gebruikt.

De stand van zaken in de Marismas van de Guadalquivir ontwikkelt zich bevredigend, al is het stellig nog niet zo, dat alles voor de stichting van het reservaat in kannen en kruiken is. Door de Spaanse Staat is als reservaat gekocht een deel van de Marismas de Las Nuevas, ter grootte van 5800 ha. Deze koop is evenwel nog niet geheel afgewikkeld, zodat er momenteel nog intensief wordt gejaagd. Het plan is ter plaatse een biologisch station te bouwen, vooral voor onderzoek van de jaagbare fauna van het gebied. Op dit station zal ook werkgelegenheid zijn voor buitenlandse onderzoekers. Gegadigden wordt verzocht zich nu reeds in beginsel te melden bij het I.W.R.B.-secretariaat.

Behalve het reservaat in Las Nuevas zijn onderhandelingen gaande omtrent de aankoop van een deel van de Coto Donana door de Spaanse Staat in combinatie met het World Wildlife Fund. Het reservaat zou worden beheerd door een commissie, waarin o.a. vertegenwoordigers van U.I.C.N., Int. Council for Bird Preservation (I.C.B.P.), I.W.R.B. en de Conseil International de la Chasse (C.I.C.) zouden zitting hebben. Dit reservaat zou een oppervlakte hebben van $\pm$ 7000 ha, wellicht nog meer. Ook daar en wel in het Palacio de Donana zou een station worden ingericht voor veldbiologisch onderzoek geschikt voor 10-12 onderzoekers. Directeur van dit station zal vermoedelijk worden Dr. J. A. Valverde, thans werkzaam aan het Instituto di Acclimatacion te Almeria. Beide reservaten liggen 2 à 3 km uit elkaar. Er tussen liggen de Marismas de Hinojos. Deze zijn gedeeltelijk gedraineerd. Het gedeelte tussen de Coto Donana en Las Nuevas nog niet. Er wordt nu geijverd voor de aankoop van tussenliggend terrein ter grootte van 2500 ha. Als dat gelukt komt er een reservaat tot stand van 15000—20000 ha. Het is te hopen, dat deze aankopen en de bestemming tot natuurreservaat tot stand komen voor men toe is aan de uitvoering van de straatweg van noord naar zuid langs de kust. Deze weg vormt namelijk nog een grote bedreiging. In Engeland is men zo enthousiast over de totstandkoming van dit reservaat, dat men daar een aktie is begonnen om voor de aankoop van de laatste 2500 ha gelden bijeen te brengen. Deze zullen door tussenkomst van het World Wildlife Fund ter beschikking worden gesteld. Het is te hopen, dat andere Europese landen dit voorbeeld zullen volgen. Dat is redelijk, want het reservaat is voor grote aantallen Noord- en West-Europese trekvogels van uitzonderlijke betekenis.

Enkele lopende zaken, die verder ter sprake werden gebracht waren de Vogelbeschermingsconventie van Parijs 1950, de Stookolieconventie van London 1954 en het ringonderzoek. Steeds meer landen verklaren zich bereid het beheer van hun vogelfauna te regelen volgens de Conventie van Parijs. Zo schafte Zweden dit jaar de voorjaarsjacht af, in België is men ook daarmee doende, in Engeland is nu het uithalen van nesten wettelijk verboden en zo zijn er meer punten waarbij vooruitgang wordt geboekt. Natuurlijk kwamen ook de Nederlandse eendenkooien ter sprake. Steeds weer blijkt, dat er vooral in de Zuid-Europese landen nog misverstanden bestaan omtrent de ware aard van onze kooien. Dit werd ter vergadering nog eens uitgelegd. Overigens heeft Nederland zich aan de afspraken gehouden, want er zijn verscheidene eendenkooien gekocht en tot natuureservaat bestemd en voor waterwildonderzoek ingericht, terwijl er met succes is gestreefd naar een beperking van de vangsten van zeldzame soorten en noordelijke trekkers.

De vergadering betreunde het wederom, dat het Vogeltrekstation in Nederland volhardt in het absoluut stoppen van het ringen van o.a. *wilde eend* en *zilvermeeuw*. Men acht dit uit een oogpunt van continuïteit van onderzoek onverstandig en hoopt dat dit spoedig zal worden ingezien.

De koude winter van 1962—1963 heeft in geheel Europa vergaande gevolgen gehad. In het eerstvolgende nummer van de „News letter” van het I.W.R.B. wordt verslag uitgebracht van de bevindingen in de verschillende landen. Er zijn uitgebreide inlichtingen over ongewone concentraties van waterwild, van voederakties, van sterfte, enz. binnengekomen uit Spanje, Frankrijk en Italië, waarheen kennelijk grote aantallen watervogels de wijk hebben genomen.

Verder waren er ook rapporten van Gr. Brittannië en Ierland. Het rapport van Nederland, dat in samenwerking door I.T.B.O.N. en R.I.V.O.N. wordt gemaakt, was helaas nog niet klaar. Van de Scandinavische landen en Duitsland waren slechts incidentele berichten ontvangen. Daaruit bleek, dat het waterwild het noorden wel grotendeels had verlaten. Enkele markante punten uit de rapporten waren de vermeldingen van grote sterfte onder *meerkoeten* en andere ralachtigen in Italië en Frankrijk en van „invasies” van zwanen *Cygnus olor* en (*Cygnus bewickii*) in Noord-Spanje. Er werden daarvan vele geschoten, ook van de troepen *brandganzen* en *rietganzen*. Het doordringen van deze soorten tot ver in Spanje is ook ongewoon.

De Franse ornitholoog Roux had een bijzonder goed gedocumenteerd rapport geschreven. Daaruit blijkt, dat de eendachtigen en de wilde ganzen, die anders in Nederland verblijven, in de winter 1962—1963 grotendeels naar Frankrijk zijn doorgetrokken. Er werden daarvan vele geschoten. De ringgegevens, die daardoor werden verkregen geven waardevolle inlichtingen over de verschuivingen. De omstandigheid dat de jacht in Frankrijk gesloten is geweest en dat er ook door de jagers is gevoerd, heeft zonder twijfel bijgedragen tot het behoud van vele vogels. Toen de jacht op 10 maart 1963 weer open ging waren de meeste ganzen al weer weg naar het noorden.

In Ierland en Gr. Brittannië is de jacht niet gesloten geweest. Er is daartoe wettelijk geen mogelijkheid. Wel heeft de overheid in beide landen aan alle jagers verzocht de jacht op waterwild te staken. In Ierland heeft men zich daar volgens de berichten bevredigend aan gehouden. Het grootste gevaar kwam daar naar het schijnt van de zijde van de Franse jagers, die als gasten op door Franse toeristenbureaus georganiseerde jachtreizen, het aan waterwild zo rijke Ierland bezochten.

In Gr. Brittannië heeft de strenge winter veel slachtoffers gemaakt onder de *bergeenden*, de *smienten* en de *knobbelzwanen*. Ondanks het verzoek het waterwild niet te bejagen is dat toch gebeurd. Dat is iets, dat door vele Britten ten zeerste wordt betreurd. Volgens hun eigen schatting hebben slechts ongeveer 20.000 van de 40.000 jagers zich aan het verzoek gehouden. Het resultaat is geweest, dat men rekening houdt met grote verliezen, die het gevolg zijn van de jacht in deze winter.

De *kleine rietgans*-populatie liep terug van 60.000 tot 30.000 individuen. Er werden ook veel meer ringen teruggemeld dan in andere jaren. In deze ene winter werden er b.v. meer geringe *kolganzen* geschoten dan in alle 12 vorige jaren samen. Steekproeven ten aanzien van het afschot van *houtsnippen* leverden voor deze winter een aantal op dat 10 à 20 keer zo groot was als in andere jaren. Een wijziging in de Engelse wetgeving en een betere — op een redelijk behoud gerichte — voorlichting lijken in Gr. Brittannië dus niet overbodig.

De internationale ganzenwerkgroep bracht ter vergadering verslag uit. Er zit thans bevredigend voortgang in het internationale onderzoek van *kolgans*, *grauwe gans* en *kleine rietgans*, terwijl de gegevens van *rotgans* en *brandgans* worden bijgehouden. Deze internationaal gecoördineerde onderzoeken van de verspreiding en de oecologie van wilde ganzensoorten zijn interessant, omdat het in Europa de eerste zijn waarbij een soort door een aantal specialisten gecoördineerd wordt bestudeerd in alle delen van zijn areaal. Het is zeer moeizaam geweest dit onderzoek op gang te krijgen. In ieder land zijn er wel fondsen en onderzoekers te vinden om een soort met het eigen land als middelpunt te onderzoeken. Het is heel moeilijk fondsen te vinden en onderzoekers voor een „overkoepelend” onderzoek, al is het voor iedereen duidelijk dat alleen dergelijk onderzoek een basis geeft voor lokaal en regionaal beheer op internationaal niveau.

Dat is ook tijdens de vergadering van het I.W.R.B. weer gebleken bij de bespreking van het onderzoek van de *ijseend* (*Clangula hiemalis*). Dit onderzoek naar de status van de *ijseend* werd twee jaar geleden gelanceerd in verband met de achteruitgang van de soort ten gevolge van de stookolieverontreiniging. In juni 1963 bleken de rapporten van Gr. Brittannië, Zweden, Finland, Noorwegen, Estland, Polen en Nederland klaar of bijna klaar te zijn. De gegevens van Oost- en van West-Duitsland en van Denemarken worden binnen afzienbare tijd verwacht. Hoewel Zweedse ornithologen destijds hadden toegezegd het samenvattende rapport te zullen maken, bleek ter vergadering dat dit thans niet meer kan, omdat zij „binnenlandse” onderzoeken

moeten laten voorgaan. In andere landen waren de verhoudingen, zoals bij navraag bleek, net zo.

Het rapport over de *ijseend* zal om die reden voorlopig wel ongeschreven blijven, al hoopt het I.W.R.B. vurig, dat er zich een competente onderzoeker zal melden.

Dit gebrek aan competente onderzoekers kwam ook ter sprake bij de behandeling van de resultaten van de MAR-conferentie in november 1962 in Zuid-Frankrijk gehouden. De bijdragen en prae-adviezen van deze conferentie over het behoud en het beheer van wateren en moerassen in Europa en Noord-Afrika zullen worden gepubliceerd door de I.U.C.N. in de vorm van $\pm$ 350 blz. omvattende „proceedings”. Er zijn tal van gunstige reacties bij de I.W.R.B. binnengekomen na deze conferentie. De Raad van Europa heeft zich op de hoogte laten stellen van de resultaten van de besprekingen. Verscheidene organisaties en instituten die niet hadden meegewerkt en die geen gegevens hadden ingezonden hebben verzocht achteraf alsnog de gegevens van hun land te mogen inpassen. Tevens zijn er inmiddels enkele expedities uitgerust en georganiseerd naar gebieden waarvan geen gegevens verwacht kunnen worden, b.v. naar delen van Portugal, Marokko, Italië, Joegoslavië, Griekenland, Jordanië en Syrië. Het is niet gemakkelijk om voor deze expedities ervaren ornithologen te vinden. Vooral de Engelsen (met name de Nature Conservancy en de Wildfowl Trust) hebben enkele medewerkers ter beschikking gesteld. De expedities worden geleid door de heer Luc Hoffmann, de directeur van het I.W.R.B. Deze zoekt eveneens een algemeen georiënteerd oecoloog met veel belangstelling voor de ornithologie die in de komende jaren de uitwerking van de gegevens van de MAR-conferenties op zich wil nemen. Tot op heden is er nog geen competente ornitholoog gevonden.

De organisatie van de waterwildtellingen in verscheidene landen vormde een apart punt van de agenda. De vergadering aanvaardde in Londen de „handleidingen en raadgevingen” voor de nationale organisatoren van de internationale waterwildtellingen en voor de individuele tellers. Ook het model-telformulier werd akkoord bevonden. Dit aanvaarden is de afsluiting van een overleg tussen technici op het gebied van waterwildtellingen van tenminste 8 landen, dat in 1958 begon en in 1962 werd afgesloten. Met behulp van deze handleidingen zullen nu de waterwildtellingen in Spanje, Italië en in delen van Frankrijk worden georganiseerd.

Internationale „netwerken” van waterwildreservaten

Mr. Dr. J. G. van Maasdijk, vice-president van de Internationale Jachtraad (Conseil International de la Chasse) heeft in de onlangs te Parijs gehouden bijeenkomst van deze raad gepleit voor de instelling van gecoördineerde „netwerken” van reservaten, voor iedere soort afzonderlijk bestudeerd en ingesteld in het gehele verspreidingsgebied van de betrokken soorten. De reservaten zouden moeten komen in het broedgebied, op de trekroutes en in de overwinteringsgebieden. De heer Van Maasdijk bepleitte de instelling

van deze netwerken ten behoeve van de jacht en voor het natuurbehoud. Zijn plan werd te Parijs met instemming ontvangen. Uitgangspunten voor deze netwerken zouden zijn verspreidingskaarten. De gedachte is te beginnen met kaarten en het overwegen van netwerken voor enkele trekkende waterwildsoorten, waarvan de broed- en overwinteringsgebieden in grote lijnen bekend zijn. De keuze viel op *goudplevier* (het I.T.B.O.N. deed onderzoek aan deze soort), *brandgans*, *rotgans*, *kleine zwaan* en *lepelaar*. De gegevens van de betrokken soorten zouden door de Directie van het I.W.R.B. aan de onderscheiden specialisten worden gevraagd, aangezien deze instantie de meeste directe relaties met de onderzoekers heeft. In feite werkt het I.W.R.B. eigenlijk reeds sedert zijn oprichting o.a. ook aan de totstandkoming van dergelijke reservaten en het onderzoek werd ook daarop ingesteld. De formulering van Dr. van Maasdijk heeft een nieuwe vorm aan dit streven gegeven, terwijl eveneens de belangstelling van de jagers voor deze netwerken is gewekt. Dit is van niet te onderschatten betekenis.

European Meeting on Wildfowl Conservation. Als laatste agendapunt werd het programma van bovengenoemde internationale bijeenkomst besproken, die van 16—18 oktober in St. Andrews in Schotland zal worden gehouden. Het is de bedoeling in St. Andrews van ieder land 2 à 4 vertegenwoordigers bijeen te brengen, verantwoordelijk voor de wetenschappelijke en beleidsaspecten van het waterwildbehoud en het waterwildbeheer in hun land. De conferentie, die de eerste van deze aard is in Europa, wordt georganiseerd door het I.W.R.B. en de „Nature Conservancy” van Gr. Brittannië met steun van de Raad van Europa, de International Union for Conservation of Nature (I.U.C.N.), de International Union of Game Biologists (I.U.G.B.), de International Council for Bird Preservation (I.C.B.P.) en de Conseil International de la Chasse (C.I.C.).

Op deze bijeenkomst zal nader worden teruggekomen. Zij beoogt de integratie van het waterwildbeheer op hoog internationaal niveau.

Oproepen om medewerking aan onderzoek

Er zijn in de loop der jaren door individuele vogelaars allerei nuttige onderzoekjes verricht, vooral over de verspreiding van bepaalde vogelsoorten, die ons nog immer zeer beperkte inzicht in de samenstelling van de Nederlandse vogelstand wat hebben verruimd. Dergelijke onderzoekjes zijn slechts mogelijk met de medewerking van velen, die hun waarnemingen beschikbaar stellen. Tot welke belangrijke gevolgtrekkingen een dergelijk onderzoek kan leiden, ook voor de bescherming, werd nog onlangs gedemonstreerd door het artikel van H. J. Slijper over de achteruitgang van de *havik* in Nederland (Het Vogeljaar 1963, nr. 3, blz. 81 e.v.).

Men onderschatte de hoeveelheid werk

niet, die moet worden verzet om tot een dergelijk resultaat te komen. En dit is wellicht de oorzaak dat er, ook in Het Vogeljaar, wel oproepen om medewerking aan dergelijk onderzoek zijn gepubliceerd, waarvan de resultaten nimmer zijn bekend gemaakt. Dit laatste is om velerlei redenen betreurenswaardig. In de eerste plaats wordt dan ook het werk van hen, die aan de oproep om gegevens te verstrekken gevolg hebben gegeven, er onvermijdelijk vergeefs door. Tenslotte komt er dan een ogenblik, waarop de bereidheid om aan dergelijk onderzoek mee te werken gaat tanen, hetgeen begrijpelijk, maar toch wel heel jammer is. Daarom hebben wij besloten in de toekomst uitsluitend dergelijke oproepen te

plaatsen, als er overleg over is gepleegd met het hoofd van het RIVON, Soestdijkseweg 33, Bilthoven-Nrd. Wij voorkomen daarmee dan in de eerste plaats dat oproepen worden geplaatst voor onderzoeken, waar een ander misschien al mee bezig is. Voorts zal het RIVON zich er van vergewissen, dat van degenen die het onderzoek begint ook binnen redelijke tijd een verslag kan worden verwacht. Tenslotte kan het RIVON voor onderzoeken die daarvoor in aanmerking komen vaak faciliteiten verlenen, waarvan onderzoeker én onderzoek kunnen profiteren.

Wij vertrouwen dat met deze regeling het avifaunistische onderzoek in Nederland wordt gediend en verbinden hieraan gaarne een opwekking om dergelijke onderzoekjes, die weliswaar tijdrovend maar uiterst plezierig kunnen zijn, ter hand te nemen. Ook de bescherming zal daar in belangrijke mate mee kunnen worden gediend. Uiteraard zal het, voor wie een dergelijk onderzoek ter hand wil nemen, het eenvoudigst zijn zich rechtstreeks met het hoofd van het RIVON in verbinding te stellen, alvorens ons een oproep om medewerking ter publicatie toe te zenden.

RED.

Drs. Haeck vraagt dode mollen

Omdat vogelaars nogal wat aandacht plegen te besteden aan verkeersslachtoffers onder de dieren, mag in dit vogeltijdschrift wel even aandacht worden geschonken aan het verzoek van Drs. J. Haeck om hem dode mollen te zenden. (Adres: Instituut voor Oecologisch Onderzoek, Burgwal 86 Kampen). Verzendkosten worden desgewenst gaarne vergoed. Aan medewerkers wordt t.z.t. een verslag van het onderzoek, waarmee Drs. Haeck bezig is, toegestuurd.

Ook Belgische roofvogels hebben het moeilijk

In een artikel naar aanleiding van Rachel Carsons boek schrijft H. Wille o.a.: „Ook bij ons in België kwam er dit jaar 1963 geen enkele *slechtvalk* tot een resultaat: van de 3 onderzochte (en wellicht de enig bestaande) nesten waar een koppel aanwezig was, bleek er slechts 1 een normaal legsel van 3 eieren te bevatten, en dit werd dan nog door een onverantwoordelijke eiervverzamelaar geroofd..... Als nalegsel verscheen nog één enkel ei, dat echter ook zeer spoedig verdween.....”

En tot besluit: „Hier in België ontstaat echter niet de minste beroering: elke maand zullen wij in de jagersblaadjes kunnen vernemen, hoe men de prooivogels, „die er toch altijd genoeg zullen zijn”, het best kan vernielen, en onze Duivenbonden zullen wellicht nog jaren doorgaan voor elke ingeleverde vogel de bloedpremie van 40 F uit te betalen..... als er tenminste nog slachtoffers zullen gevonden worden!”

- *De Koerier* 1963, nr. 2.

Havik wordt zwaar vervolgd in Finland

Blijkens de Engelse samenvatting schrijft Seppo Sulkava in een artikel over de toekomst van de *havik* in cultuurlandschap, dat deze soort in Finland aan zware vervolging bloot staat, doch zich desondanks goed weet te handhaven, zelfs in betrekkelijk dicht bevolkte streken. Men ziet de toekomst voor deze soort dan ook niet somber in. De *havik* is, naar het oordeel van de schrijver, die zich voorts refereert aan Duitse publicaties, een soort die een groot aanpassingsvermogen heeft en zich krachtig voortplant.

In de strenge winter van 1955-1956 kwamen de meeste *haviken* in Finland om het leven, maar de stand was spoedig weer op peil. In afgelegen streken voeden de *haviken* zich, vooral in de wintermaanden, vrnl. met hoenderachtige vogels en eekhoorns. In dicht bevolkte streken worden echter vrnl. zgn. cultuurvolgers geslagen, waarvoor schr. weer naar Duitse onderzoeken verwijst. In Finland blijkt de moderne bosbouw een ongunstige invloed op de stand van de *havik* te hebben, vrnl. doordat de vogels niet voldoende oude bomen vinden voor hun nesten. Horsten die in te jonge bomen worden gebouwd storten vaak omlaag.

- *Suomen Luonto* 1963, nr. 2 (jubileumnummer). *Fins met Engelse samenvatting.*

De invloed van predatoren op hun prooidieren

In het jubileumnummer van *Suomen Luonto* schrijft Pentti Linkola over de invloed van roofvogels en andere predatoren op de wildstand. Volgens de Engelse samenvatting hoeft men nimmer beducht te zijn dat het wild ernstig zal

worden benadeeld. De predatoren vangen slechts het overschot weg, hetgeen een natuurwet is. Schommelingen in de aantallen jachtdieren volgen hun eigen, gecompliceerde wetten. In het algemeen kan men zeggen dat waar weinig wild is, ook weinig predatoren zullen zijn, terwijl een dichte wildstand zal samengaan met een groot aantal predatoren. Alleen roofdieren die van de nabuurschap van de mens profiteren (zoals vossen) of verwilderde katten en pelsdieren kunnen het natuurlijke evenwicht verstoren. In Finland is de *havik* niet beschermd. Dit heeft tot gevolg, dat herhaaldelijk ook valken worden geschoten. Afschot van de *havik* zou (in Finland) uitsluitend in de winter mogen worden toegestaan, omdat de valken dan wegtrekken. Bovendien dient te worden beseft dat ook de *havik* zijn plaats in de natuur heeft.

- *Suomen Luonto* 1963, nr. 2 (jubileumnummer). *Fins met Engelse samenvatting.*

Operatie torenvalk in Delft goed geslaagd

In aansluiting op het artikel in Het Vogeljaar (1963, nr. 4, blz. 122) over Wilhelm Buchsiebs ervaringen met *torenvalken* het volgende:

Op een drukke verkeersweg te Delft werd door een oude man een jonge *torenvalk* gevonden. Het dier werd voor verzorging mee naar huis genomen, waar echter al gauw bleek dat het van het aangeboden voer niets wilde weten.

Na twee dagen kwam de man bij een vogelhandelaar, die de vogel voor enkele guldens overnam om het dier ter verzorging direct over te dragen aan de Vogelwacht Delft e.o. Zonder reclame voor deze firma te maken, menen wij er toch goed aan te doen hier een woord van dank te plaatsen.

De valk werd door ons op een rustige plaats gehouden en gevoerd met fijn gesneden vlees.

Na enkele dagen kregen wij echter al

geen kans meer het vlees fijn te snijden, want met zijn poot griste het dier grote stukken vlees uit de hand van zijn verzorger, om het zelf te scheuren en naar binnen te werken.

Om te voorkomen, dat de valk zich te veel aan de mensen zou gaan hechten of er te veel vertrouwen in zou gaan stellen, werd besloten de vogel bij een ons bekend valkenest vrij te laten in de hoop, dat het nog onbeholpen vliegende dier door de oude valken zou worden aangenomen. Daar meer valkenesten in de omgeving aanwezig waren, is ons niet bekend of het door ons gekozen wel het ouderlijke nest van onze valk is geweest. Alvorens de *toerenvalk* zijn vrijheid te hergeven wilden wij de vogel laten ringen. Hiertoe werd telefonisch aan het Vogel-trekstation te Arnhem om het adres van een ringer in Delft of omgeving verzocht. Slechts enkele uren na ons telefonisch verzoek was reeds een medewerkster van het instituut ter plaatse om de vogel van een ring te voorzien.

Na enige moeilijkheden te hebben overwonnen, het nest bevond zich n.l. op ca. 17 m. hoogte in een ventilatiekoker in een onbeklimbare muur, slaagde onze poging de vogel tot vlak bij de ingang van het nest te brengen.

Enige tijd later zagen wij hoe het vrouwtje op het jong afdook, om daarna steeds in de buurt ervan te blijven, voortdurend zachtjes „kli-kli” roepend.

Enkele dagen hebben we nog kunnen waarnemen hoe het jong van voedsel werd voorzien.

Naar wij hopen jaagt de vogel nu zelfstandig over onze velden!

- C. P. de Wit, *Vogelwacht Delft e.o.*

Geslaagde wintervoeding van ransuilen

Ter aanvulling van het boeiende verhaal van J. F. Sollie (Het Vogeljaar 1963, nr. 3, blz. 92 e.v.) over de vernuftige wijze, waarop hij *velduilen* door de winter hielp, maken wij gaarne ook melding van enige berichten over de voeding van *ransuilen* met levende muizen.

In *Die Vögel der Heimat* (1963, nr. 8, blz. 154 e.v.) vertelt Dr. C. Baumann hoe hij in Zwitserland levende muizen in een flinke zinken teil plaatste, waarin een verhoogde bodem was aangebracht. Hier kwamen vrijwel onmiddellijk *ransuilen* op af, die de muizen inderdaad uit

de teil wegvingen. Toen men niet genoeg muizen beschikbaar had, werd getracht deze te vervangen door eendagskuikens (uitgesekste haantjes), die met infraroodlampen warm werden gehouden. Pas toen tegelijk muizen en haantjes in de teil werden geplaatst, werden ook kuikens geslagen, doch deze wijze van voeding moest wegens protesten van omwonenden worden gestaakt. Gelukkig kreeg men weer de beschikking over muizen, hoewel ook deze prooidieren vaak nog medelijden opwekten van mensen die, zoals Dr. Baumann ironisch opmerkt, zich vervolgens waarschijnlijk naar een restaurant spoedden om zich een gebraden haantje te laten voorzetten.

In *Ornithologische Mitteilungen* (1963, nr. 8, blz. 171 e.v.) berichten Rolf en Georg Hösler hoe zij met levende (witte) muizen eveneens *ransuilen* hielpen. Nadat een proef met een kuip van 180 cm doorsnede en met 80 cm hoge randen, waarin levende muizen werden geplaatst, was mislukt (wat merkwaardig is, nu wij weten, dat men in Zwitserland wel succes boekte op deze wijze), constateerden de Hösler's dat uilen op nabootsing van het gepiep van muizen prompt reageerden door vlak bij hen neer te strijken. Nu werden enige muizen op de sneeuw gezet, waar zij vrijwel onmiddellijk werden geslagen door de uilen. Binnen vijftien minuten werden twaalf muizen gevangen.

Van dat ogenblik af werden elke avond vijf tot acht *ransuilen* met levende muizen gevoerd, waarbij de uilen steeds vertrouwlijker werden en zich ook door flitslampen niet lieten afschrikken.

„Kunstmuizen”, d.w.z. brokjes vlees in konijnemel werden versmaad, ook als zij aan een draadje waren gebonden om beweging na te kunnen bootsen. Ook dode veldmuizen, hoewel in natuurlijke houding naast levende witte muizen geplaatst, werden niet gegeten, evenmin als een vleugellamme *huismus*, hoewel *ransuilen* toch wel vogels slaan. Witte ratten werden daarentegen wel geslagen, hoewel het transport wel eens moeilijkheden voor de uilen leek op te leveren. De uilen werden zo vertrouwelijk, dat zij soms twintig tot dertig toeschouwers tot vier of vijf meter naderden. Als de muizen neergezet werden, naderden zij de voederaar zelfs tot op een meter. Toen de dooi inviel verminderde de belangstelling van de uilen voor de voerplaats snel. Tegelijk begon de balts van de *ransuilen*.

Reigers hebben voorkeur voor dode vis

In verband met klachten over schade door *blauwe reigers* bij visvijvers in de Oberlausitz heeft het vogelbeschermingsinstituut Neschwitz sinds 1954 waarnemingen verricht, waarover Dr. Gerhard Creutz nu in „Der Falke” verslag uitbrengt. Vastgesteld werd dat vissen het voornaamste voedsel vormden, in volgorde van belangrijkheid naar gewicht gevolgd door vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten en overige prooidieren. Schr. wijst er nadrukkelijk op, dat plaatselijk, maar ook afhankelijk van het jaargetijde, het weer en de individuele voorkeur van bepaalde exemplaren belangrijke variatie kan optreden. Van groot belang is dat van de vissen een aanzienlijk deel geen economische waarde had of zelfs ongewenst was (zgn. „visonkruid”), terwijl vrij veel dode en zieke vis werd gegeten. Bij voedselproeven bleek dat de voorkeur werd gegeven aan 14-16 cm grote vissen boven grotere of kleinere en dat de reigers liever dode dan levende vissen aten. Zorgvuldig werd bestudeerd of het mogelijk was de *blauwe reigers* met eenvoudig te construeren, goedkope en tegen weersinvloeden bestendige afweermiddelen te verjagen. De afmetingen en het aantal der visvijvers schiepen daarbij speciale moeilijkheden. Menselijke figuren van stro (echte „vogelverschrikkers” dus), aan staken opgehangen lappen, wimpeltjes en aan draden opgehangen glasscherven hadden alle enig effect. Het doeltreffendst waren struikeldraden die laag boven het water werden gespannen nabij de plaatsen waar de reigers bij voorkeur neerstreken. Zij vormen naar het oordeel van Dr. Creutz het meest effectieve afweermiddel, dat naar zijn mening in de praktijk zeer goed kan worden toegepast ter bescherming van bepaalde objecten. Bestrijding van reigers door afschot dient naar zijn mening slechts te worden toegestaan in nauw overleg met biologen.

- *Der Falke*, Heft 7, blz. 115 e.v.

Delft e.o. zijn rijk aan vogels

De nog jonge, zeer actieve Vogelwacht Delft e.o. zond ons een „Rapport Broedvogelinventarisatie '63”, waarin ondanks gebrek aan voldoende geoefende medewerkers, reeds interessante gegevens konden worden vastgelegd, die de indruk

geven, dat Delft en zijn onmiddellijke omgeving rijk zijn aan vogels, waaronder zelfs enkele die men in die omgeving niet zou verwachten. In totaal worden 111 soorten vermeld, waarvan er 60 regelmatig broeden, terwijl van 7 andere het broeden wordt vermoed, doch niet kon worden bewezen. De overige zijn regelmatige of onregelmatige doortrekkers, waaronder zelfs een *giervalk* wordt vermeld. Het is jammer dat, vooral ten aanzien van dergelijke zeer zeldzame soorten, niet op z'n minst het jaartal van de waarneming wordt vermeld.

Van twee terreinen werd getracht een zo nauwkeurig mogelijke inventaris op te stellen, t.w. het Zuidplantsoen met de aangrenzende begraafplaats Jaffa en de Hertenkamp. Eerstgenoemd terrein beslaat ongeveer 5 ha, laatstgenoemd gebied ca 45 ha, beide parkachtig, de Hertenkamp bovendien met vrij belangrijke waterpartijen waarlangs brede rietkragen, en grenzend aan weilanden, waardoor er een verrassende mengeling is van bos-, weide-, water- en rietvogels.

Onder de waargenomen soorten vielen ons op resp. 3 en 7 *putters*, die klaarblijkelijk regelmatig broeden, twee paren *steenuiltjes* in elk terrein, op Jaffa tenminste 50 paar *groenlingen* tegen maar 1 paar *heggemussen*, terwijl juist deze soort elders de winter goed leek te hebben doorstaan. Daarentegen broedden er op Jaffa 6 en in de Hertenkamp 15 paartjes *winterkoninkjes*, een soort die het deze winter erg moeilijk heeft gehad. Verheugend is, dat op Jaffa 2 en in de Hertenkamp 1 paartje *torenavalken* broedden.

De vogelwacht heeft grote plannen, om in volgende seizoenen met beter geoefende medewerkers (voor wie cursussen zullen worden gehouden) dit inventarisatiewerk voort te zetten. Wij zouden willen adviseren om in toekomstige rapporten de volgorde van de „Avifauna” aan te houden, in plaats van de alfabetische volgorde der Nederlandse vogelnamen.

K. Z.

Late fuut met vijf jongen

Het verbaasde mij op zaterdag 7 september j.l. nog een *fuut* met vijf jongen (waarvan er enkele nog geregeld op de rug werden genomen) aan te treffen nabij het „Plashuis” te Noorden/ZH. Zowel het late tijdstip als het ongewone aantal van vijf jongen leken mij merkwaardig genoeg om deze waarneming te vermelden.

- Dr. P. F. van Semus, *Strekade 31*, Rotterdam 13.